

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILARNING ILMIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISH

G'aniyeva Nargiza Erali qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti

6.24 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish masalalari, uning nazariy va amaliy asoslari, metodik tavsiyalar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida rivojlantirish imkoniyatlari keng yoritilgan. O'quvchilarda tabiat, jamiyat va inson faoliyati haqidagi ilmiy qarashlarni shakllantirishning samarali usullari taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, ilmiy dunyoqarash, pedagogik texnologiya, o'quvchi, metodika, tafakkur, innovatsiya.

Kirish

Ta'lim tizimida ilmiy dunyoqarashni shakllantirish har bir o'quvchining shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun muhimdir. Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchida tafakkur, mustaqil fikrlash, tahliliy qobiliyat va bilishga bo'lgan qiziqishni rivojlantiradigan davrdir. Shu bois, o'qituvchilar ilmiy qarashlarni shakllantirish, izlanish va kuzatish ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishlari lozim.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari hali hayotiy tajribaga ega emasligi sababli, ularda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish o'qituvchining metodik mahorati va pedagogik innovatsiyalarga tayangan holda amalga oshiriladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishi va mustaqil izlanish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Ilmiy dunyoqarash tushunchasi va uning mazmuni

Ilmiy dunyoqarash tushunchasi

Ilmiy dunyoqarash insonning tabiat, jamiyat va tafakkur haqidagi ilmiy asoslangan qarashlari tizimidir. U shaxsning e'tiqodi va qadriyatlarini belgilab, mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil va izlanish ko'nikmalarini shakllantiradi. Boshlang'ich ta'limda ilmiy dunyoqarash o'quvchilarning atrof-muhitni tushunish, hodisalar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqliklarini anglash va o'z bilimlarini amalda qo'llash qobiliyatini rivojlantirish orqali shakllanadi.

Pedagogik nazariyaga ko'ra, ilmiy dunyoqarashning asosiy komponentlari: bilimlar, qiziqish va e'tiqoddur. Bilimlar – o'quvchining fanlar bo'yicha asosiy tushunchalari, qiziqish – bilim olishga bo'lgan motivatsiya, e'tiqod – ilmiy tamoyillarga asoslangan qarashlar tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

Ilmiy dunyoqarashning ahamiyati

Ilmiy dunyoqarash o'quvchida tafakkur madaniyati, tanqidiy fikrlash va kuzatish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, u murakkab muammolarni tahlil qilishga, faktlarni solishtirish va o'z xulosalarini chiqarishga qodir bo'lishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida ilmiy dunyoqarashni shakllantirish o'quvchining kelajakdagi fan va jamiyat bilan munosabatini belgilaydi.

Boshlang'ich ta'limda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish metodikasi

Ilmiy dunyoqarashni shakllantirish bosqichlari

1. Bilim berish bosqichi: O'quvchiga tabiat, jamiyat va inson faoliyati haqida asosiy bilimlar beriladi. Bu bosqichda o'quvchi voqealarni ilmiy nuqtayi nazardan tushunishni boshlaydi.
2. Tahlil va kuzatish bosqichi: O'quvchilar mavzularni kuzatish, oddiy eksperimentlar o'tkazish orqali o'z bilimlarini mustahkamlaydi.

3. Mustaqil izlanish bosqichi: O'quvchilar mustaqil ravishda o'rganish, kuzatish va kashfiyotlar qilish orqali ilmiy dunyoqarashni rivojlantiradi.

Metodik yondashuvlar

Kuzatish va tajriba: O'quvchilar tabiat hodisalarini kuzatish, eksperimentlar o'tkazish orqali ilmiy bilimlarni mustahkamlashadi.

Savol-javob va muammoli vaziyatlar: O'quvchilarga savollar berish va muammolarni hal qilishga yo'naltirish tafakkurini rivojlantiradi.

Diskussiya va bahs-munozara: O'quvchilar o'z fikrini asoslash, boshqalarni tinglash va mantiqiy xulosalar chiqarishni o'rganadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar

Interfaol metodlar

Aqliy hujum (Brainstorming): O'quvchilar mavzuga bog'liq barcha fikrlarni erkin aytib chiqadi, bu ijodiy tafakkur va ilmiy izlanish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Klaster usuli: Ma'lumotlarni tizimli ravishda guruhlash va bog'lash orqali o'quvchilar tahliliy fikrlashga o'rgatiladi.

Muammoli vaziyatlar: O'quvchilarga amaliy muammolar beriladi, ular sabab-oqibat bog'lanishini o'rganadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

Multimedia darslar, virtual laboratoriyalar, interaktiv taqdimotlar o'quvchilarning ilmiy qiziqishini oshiradi. Internet-resurslar orqali qo'shimcha ma'lumotlar o'rganish, ilmiy maqolalar va videolar bilan tanishish imkoniyati yaratiladi.

STEAM yondashuvi

STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) yondashuvi o'quvchilarda fanlarni amaliyot bilan bog'lash, ijodiy fikrlash va muammoli vaziyatlarga ilmiy yondashish ko'nikmalarini shakllantiradi. Loyihaviy ishlarda o'quvchilar real hayotdagi masalalarni tahlil qilib, yechim topadilar.

Metodik tavsiyalar

1. Har bir darsda o'quvchilarda savol-javob va muammoli vaziyatlar orqali mustaqil fikrlashni rag'batlantirish.
2. Tajriba va kuzatish mashg'ulotlarini muntazam o'tkazish.
3. Interfaol metodlarni qo'llash: klaster, aqliy hujum, bahs-munozara.
4. STEAM yondashuvi asosida loyiha va amaliy ishlar tashkil etish.
5. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida bilimlarni mustahkamlash.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va sabab-oqibatni tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchining pedagogik mahorati, zamonaviy texnologiyalarni qo'llay bilishi va interfaol metodlardan foydalanish jarayonning samaradorligini belgilaydi. Shu tarzda, boshlang'ich ta'limda ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish kelajakda tafakkuri keng, ijodkor va zamonaviy shaxsni tarbiyalashning asosiy omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi materiallari.

2. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O‘zbekiston, 2020.
3. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Zunnunov A., To‘raqulova M. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Noshir, 2021.
5. Xodjayev N. Boshlang‘ich ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Istiqlol, 2022.